

ושב הכהן

תשובות חדשות יקרות להג"מ רפאל הכהן

אב"ד בהרבה קהלות ולבסוף באו"ה [אה"ו], והאריך ימים יותר משמונים שנה, וכל תולדותיו נדפס בארוכה בס' זכר צדיק. ולבסוף ימיו סילק עצמו מהרבנות ושמענו הטעם כי יצאה הפקודה מהממשלה שיהודי שצריך לישבע בשם בן ד' שהוא קדוש יותר משם א"ד, וחשש הגאון מהוגה ה' באותיותיו וסילק עצמו מהרבנות. ותלמידו הרב ר' אידל ש"ץ מקידאן סיפר על רוב אמונתו במשיח בן דוד שיב"ב [שיבוא במהרה בימינו] שהי' להפליא, והי' לו בגדים חשובים שלא לבשם מעולם והיו מוכנים להקביל בהם פני משיח. וכשהי' רואה כנופיא של בני אדם מדברים יחד שאל להם מה הנשמע מביאת המשיח כי על דבר אחר לא הייתם מתקבצים ככה ביחד. והי' אוהב נאמן להגר"א אף שבסתר לבבו נטה מעט לדרכי החסידים ונסע להקביל פני הרב ר' בער במעזריטש, וקרוב אחר בואו ממעזריטש נסע דרך עירו הרב הצדיק ר' שמחה אב"ד בראגאלע אחי המגיד מדובנא, והוא הי' ממשמשי הגר"א, ושאל אותו מה רבך [הגר"א] אומר בדבר נסיעתי למעזריטש, וכאשר השיב לו כי הטיב חרה לו, אמר לו הג"ר רפאל הא לך מכתב להגאון ובקרוב גם אני אבוא אליו וכן הי'. ובא אצל הגר"א והוא דיבר עמו קשות והוכיח לו כי כוונות המצות אינן לעכב מהא דא"ל ר"נ לדרו עבדי בפסוקא קמא צערן כו' [ברכות י"ג ב']¹¹⁸ והאריך עמו בדברים עד שבסוף א"ל הגר"א מה אעשה והם אינם יודעים בנגלה ואתם בנסתר, והפסיקו מלדבר בדבר הזה.

וראיתי לו בכתיה"ק הגהות וח"י על הספרא. וחיבר הרב ס' תורת יקותיאל על ח"ר מהיו"ד, ונדפס עליו השגות באיבה ומשטמה ונקראים בשם מצפה יקתאל, ושם רשום שם המחבר עובדיה בר ברוך, אך באמת חיברו הג"ר שאול בעל כסא דהרסנא.¹¹⁹ והס' הזה העיר חמת גדולי הדור בקנאתם להכהן הגדול ובקשו לנדותו, וכתבו ע"ז להג"ר צבי אשכנזי [ברלין], וכראות בנו ר' שאול הנ"ל כי גם אביו רוצה להסכים על החרם, התודע אל אביו כי הוא

¹¹⁸ כוונת הגר"א היא על מה שהאריך הגר"ח מוואלאזין בספרו 'נפש החיים' בפרקים שבין שער ג' ושער ד', עיין שם בפרק ב': "כי באמת כל ענין הטהרת הלב בעבודתו יתב' הוא למצוה ולא לעיכובא כמש"ל בשער א' ויתבאר עוד להלן אי"ה. וכל המקיים מצות ה' ככל אשר צונו בתוה"ק שבכתב ובע"פ אף בלא דביקות נק' ג"כ עובד אלקים ואהוב לפניו ית'." ראה מש"כ ב"שורון" כרך כ' (תשס"ח), עמ' תשפ"ב, הערה 1. ועיין ב'אמרי נועם' מהגר"א על ברכות שמסביר כוונת רב נחמן שם.

מתוך דברי הגר"א כאן, נראה כי כל דברי הגר"ח מבוססים על מה שקיבל מרבו הגר"א. זאת ועוד, רואים שתלונות הגר"א נגד שיטת החסידות התחילו זמן רב קודם שיצאו עם החרם, שהרי פגישת הגאון רבי רפאל עם הרב המגיד היתה סביב שנת תקס"ו, שנים רבות קודם התנגדותו בריש גלי, ולא כמו שכתב אחד שכל התנגדות של הגר"א היתה מחמת פרנסי קהילת ווילנא.

¹¹⁹ מעניין שבדברי המביאים לבית הדפוס הספר 'מצפה יקתאל' (ברלין תקמ"ט) הם כותבים: "ואלה שמות ראשי אלפי ישראל הנודעים בשערינו אשר אליהם אנו שולחים הספר הזה... ולהגאון החסיד המפורסם מוהר"ר אליה מוויילנא." יתכן שכוונתם היתה להבאיש את ריחו של הגאון רבי רפאל בעיני הגר"א, שהיה ידוע להם שהג"ר רפאל היה ממעריצי הגר"א, ושהגר"א העריך אותו.